

К. Вороніна

Варіативність концептуального образу «вода»
в поезії Майка Йогансена

Індивідуальна поетична картина світу – результат віддзеркалення уявою митця як властивої його часові концептуальної моделі світу, так і мовної особистості автора. Інтерпретуючи світ за допомогою художніх

образів, митець укладає поняття та ідеї різного змісту в універсальні за своєю природою концепти.

Поетична картина світу Майка Йогансена привертає увагу оригінальністю художнього світосприйняття. Завдяки розмаїтості асоціацій поета утворюється складна система поетичних значень. Як найбільш варіативний образ, концепт «вода» у збірці Майка Йогансена «Ясен» (1930) реалізується в 72 контекстах і має складну структуру:

1. Узагальнена номінація «вода» традиційно розкриває подвійну природу цієї стихії: динаміка і статика. Динамічна природа води позитивно оцінюється через рух, поступ, негативно – через некерованість, стихійність, істерію. Статична природа є позитивною через спокій, усталеність, негативною – через застій. Лексема «вода» залучається до побудови образу слуховою асоціацією: *«Десь далеко одинокий коник/ Пісню травам і лісам згадав: /Наче гасне дерев'яний дзвоник, /Наче стить і падає вода»*. Плюскіт води нагадує глухий звук дерев'яного дзвоника.

Пряме значення «вода стоїть у озері» трансформується під впливом відокремлених означень у конкретно-уявний образ: *«...у край землі, де голуба вода/стоїть у озері, підтикана і боса»*. Традиційно природні води поділяють на верхні й нижні. Верхня, небесна вода виступає в образі хмар: *«водяні вози», «хмара.../причала над ліс – і опустила якір»*.

2. Назви водоймищ (океан, море, ріка, озеро тощо). В образі океану актуалізуються семи «безмежність» і «спокій» (*«безмежна брама», «тихоокеан»*). Йогансенівський образ води розбудовується у зв'язку з лексемою «сон». Вода уявляється ліричному героєві певною субстанцією, що перебуває на межі таємничого, ірраціонального, гіпнотичного стану: *«...перо, що ним тепер пишу,/в сонний затопилося стоян», «ігдразил –морями, хмарами і снами оповитий»*. Водойма може бути вмістилищем не лише води, а й різного роду явищ, абстракцій, як-от ніч, пам'ять: *«Келех ночі налив у плав. Келех ніччю по вінця –мла», «Туман тотив в затоках пам'ять»*.

3. Частина водного ландшафту: берег, дно, рінь. Йогансен уявляє життя як рух уздовж вогкого берега: *«Ах, життя моє дороге...Бігти берегом, бігти геть. Бігти холодною вогкою рінню»*. «Берег» у значенні «край» набуває різних смислів. Це і межа міста й лісу (межа двох окремих світів): *«Де ліс переступає береги, міста музичні гуркотять здаля»*; і певна уявна лінія, яка виникає між вечором і ніччю на небі: *«Неба синій і повний китай,/І де йому берег, не знати, не знати, де йому край, якби не вечір, він знає і дерева у ніч веде спати»*.

У доповіді розглядаємо також відповідні явища природи (наприклад, дощ) та назви дій, пов'язаних із водою (лити, пливти, топити).

Отже, образ води є полісемантичним та естетично значущим у поезії Майка Йогансена. Його поетична картина світу поєднує індивідуальну образність поета та традиційну для українського національного світогляду символіку води.